

RECENSIONS *

BRUNO QUADRI: *Aufgaben und Methoden der onomasiologischen Forschung: Eine entwicklungsgeschichtliche Darstellung*. Bern, A. Francke Verlag, 1952. 272 pàgs. («Romanica Helvetica», 37).

No cal pas enaltir la importància dels treballs que són, més o menys, reculls crítics de bibliografia. Ja els estudiants procuren d'iniciar-se en la disciplina que han escollit, a través de llibres d'aquesta índole. També els estudiosos formats els tenen com a obres de consulta indispensable, tant per a assegurar-se que no han oblidat cap peça bibliogràfica valuosa, com per a constatar una orientació metodològica determinada, com, fins i tot, per a verificar els més petits detalls d'una publicació (any o lloc d'aparició, nombre de pàgines, etc.). La utilitat del llibre de Bruno Quadri és considerable, per tal com, ultra un repertori bibliogràfic, es proposa de fixar els límits d'un concepte tan polifacètic com és el de l'onomasiologia, i àdhuc d'historiar-ne el desenvolupament.

Tampoc no hem de fer veure les dificultats d'aquestes empreses. L'autor disposa d'ingents quantitats de materials bibliogràfics, que corresponen a la tasca prèvia de replega. Però com que no s'ha proposat de preparar una bibliografia exhaustiva, ni tampoc una bibliografia, ultra exhaustiva, crítica, és natural que ha de garbellar els seus materials segons un criteri determinat. En el cas del llibre de Bruno Quadri, el *garbell* són, com diu al títol, les tasques i els mètodes (el *què* i el *com*) dels vocabularis especialitzats. Però com que no hi ha res que es modifiqui més, d'una persona a una altra, que el criteri d'una elaboració científica, no seria difícil de trobar discrepàncies amb el de l'autor. Ja, a la mateixa llinda de la seva obra (pàgs. xv-xviii), Bruno Quadri insereix una sèrie de investigacions onomasiològiques que ell considera significatives («wegweisend»). Doncs bé, hi trobem treballs es pot dir clàssics de la matèria (de Gilliéron, Jaberg, Jud, Merlo, Schuchardt, Wartburg, Zauner, entre molts d'altres), però ens sembla que, amb el mateix criteri, hom hi podria haver inclòs treballs no menys clàssics (de Meillet, Menéndez Pidal, Rohlf, Scheuermeier, Terracher, etc.).

* [Dedicats els sis darrers volums dels ER a honorar les figures de Lluís Nicolau d'Olwer — amb un recull d'estudis de llatí medieval i de filologia romànica (VIII-IX: 1961 [1966]) —, de Jordi Rubió i Balaguer — amb un recull d'estudis de literatura catalana (X-XI: 1962 [1967]) — i de Pompeu Fabra — amb un recull d'estudis de lingüística i de filologia catalanes (XII-XIII: 1963-1968 [1970]) —, no pogué naturalment ésser encabit en aquells el nostre aplec habitual de crítiques i notícies de llibres i revistes. En reprendre ara aquesta secció, ens proposem d'anar donant a conèixer, en el present volum i en els que el seguiran, les recensions que restaren sense publicar a causa de l'edició de les mencionades miscel·lànies. Preguem als autors i als editors que vulguin excusar-nos el gran retard amb què han d'aparèixer, doncs, algunes d'elles. — R. A. i S.]

El llibre que presentem ací consta de quatre capítols: 1) polifacetisme de la investigació onomasiològica (pàgs. 6-37); 2) evolució històrica de les recerques onomasiològiques (pàgs. 38-156); 3) l'onomasiologia en el quadre de la lingüística (pàgs. 157-179); 4) centres de recerques onomasiològiques (pàgs. 180-249).

El primer, de caràcter introductori, arriba a semblar superflu. En efecte, en molts casos paral·lels, les dades contingudes en aquest capítol, importants, sens dubte, per a l'autor, i utilitzades per ell, no són, però, publicades: fonts per al coneixement dels límits de l'onomasiologia (enciclopèdies, atlas lingüístics, vocabularis dialectals), diccionaris (etimològics, especialitzats, ideològics), *onomasiologia sincrònica* (geografia lexical, *cultura material*), estudis d'aportació secundària a l'onomasiologia.

Els dos capítols següents són els veritablement determinants del valor del llibre. Són, també, sens dubte, els més receixits. I és curiós com aqueixa evolució històrica de les recerques onomasiològiques s'identifica amb la de la mateixa lingüística; així, si repassem un per un els epígrafs en què el segon capítol és dividit, reconeixem, en cadascun d'ells, les diferents *generacions* de la lingüística romànica del segle XX: començant pels precedents fins al 1900 (estudis lexicològics de Jacob Grimm, i treballs sobre indogermànic i germànic), l'autor considera la *Romanische Wortschöpfung* de Friedrich Diez com a punt de partença dels treballs d'onomasiologia romànica; s'entreté a analitzar els famosos estudis de Tappolet sobre els noms de parentiu (1895), de Zauner sobre els noms de les parts del cos (1902) i de Merlo sobre els de les estacions i dels mesos (1904), i d'altres a partir del 1900. Fa veure com en els primers anys d'aquest segle, aconseguides noves orientacions en la lingüística, aquestes feren sentir tot seguit llur influència damunt la metodologia de l'onomasiologia (i destaca, ací, la seva valoració de Meringer i Schuchardt, i la geografia lingüística de Gilliéron). Entre 1905 i 1912, a mesura que la geografia lingüística aferma la seva importància, es produeixen interferències entre aquesta disciplina i la investigació lexicològica i etnològica de base històrica: els atlas lingüístics provoquen estudis sobre coses, Jakob Jud fa veure la transcendència que la història lingüística té per a la història cultural, i W. Meyer-Lübke i L. Spitzer acosten les dues perspectives. L'autor no oblida la irrupció de la consideració psicològica entorn el fet lingüístic (fins al 1917), i així ens recorda els recursos interns de la llengua segons Sainéan, i segons d'altres, fins que, el 1917, Karl Jaberg publica el seu memorable article *Sprache als Ausserung und Sprache als Mitteilung (Grundfragen der Onomasiologie)*, que Bruno Quadri considera fonamental, i que analitza detingudament (pàgs. 97-109). L'evolució històrica de l'onomasiologia acaba amb la menció dels aspectes més recents (des del 1917) de la metodologia lingüística, com l'aprofundiment de les recerques diacròniques, l'atenció al substrat pre-romà, i d'altres. En arribar a la fi del capítol, hom es referma en l'afirmació suara formulada: la història de les recerques onomasiològiques es troba íntimament relacionada amb la de tota la lingüística moderna, és més, és una part, i ben important, de la lingüística moderna.

El tercer capítol —*Die Onomasiologie im Rahmen der Sprachwissenschaft*— ve a ésser l'establiment de principis, més o menys teòrics, sobre la matèria, una vegada ha estat exposat el procés històric de les recerques en aquest camp. El capítol es converteix en un veritable tractadet de lexicologia i de semàntica. Wartburg, Nicoli, Volpati, i, sobretot, Leo Weisgerber són adduïts per a la fixació dels conceptes de *mot*, *forma* i *significació*. Però la teoria de la relació entre aquests conceptes fonamentals ha estat establerta d'una manera especial pel romanista Karl Jaberg i pel germanista Franz Dornseiff, en sengles treballs

que, partint de la *denominació* en les llengües de llurs especialitats, contenen principis d'abast general. La conclusió d'aquest capítol fa veure la importància creixent de l'onomasiologia en la lingüística actual, com ho prova l'interès de molts lexicòlegs a establir qüestionaris, a classificar els mots en els anomenats grups lògics del llenguatge (base dels diccionaris ideològics), etc.

El quart i darrer capítol del llibre —*Brennpunkte onomasiologischer Forschung*— ocupa gairebé un terç de la seva extensió total. Però, així com hem dit, els dos capítols centrals són els determinants del valor de l'obra de Bruno Quadri. No és que, en principi, no hagi de tenir valor un recompte dels centres de recerques onomasiològiques en el món, gairebé exclusivament europeu, de la lingüística moderna. Nogensmenys, aqueix recompte ofereix, al nostre entendre, alguns defectes que li fan perdre molt de valor. Vegem-ne dos. El primer és el peu forçat del criteri geogràfic: supeditant una orientació o una escola metodològica a una ciutat o a una universitat determinades, així que el cap de l'escola canvia d'universitat, es fa difícil de seguir l'obra (la qual conserva la seva primitiva unitat de metodologia). És cert que hi ha denominacions geogràfiques ja consagrades per tradició, com és ara l'*escola d'Hamburg* (de Fritz Krüger), bé que ara les recerques d'aquesta orientació són realitzades a l'Argentina. Però elevar aquest criteri a una llei general, duu l'autor a inconseqüències, i, si no, crea dificultats al lector. Així, per exemple, el diccionari etimològic francès, de Walther von Wartburg, establert avui a Basilea, havia estat abans a Leipzig, i, en general, per a remetre a l'obra del gran romanista suís, l'autor es veu obligat a fer referències als epígrafs de Leipzig i de Zuric. Segon defecte: la informació de l'autor és sovint deficient, i això el duu a ometre treballs valuosos, a suggerir que els pocs que de vegades esmenta són els millors que han sorgit en un país o en una ciutat, i a presentar erròniament les relacions humanes de lexicògrafs i dialectòlegs (fa, alguns, deixebles de qui no ho han estat, d'altres apareixen com a col·laboradors quan no han treballat mai junts, etc.). Sabem prou bé com és de difícil de conèixer a fons aquests aspectes científico-personals, sobretot quan no pertanyen al nostre país. Però per això mateix hom ha d'extremar les precaucions, i documentar-se a fons per tots els mitjans. En aquest aspecte, les dues planes escasses que l'autor dedica a l'Estat espanyol (Barcelona i Madrid) (pàgs. 209-211) són molt pocafortunades, i si haguéssim hagut de jutjar el llibre per aquest fragment, ho hauríem fet d'una manera molt diferent de com ho hem fet.

Diguem finalment que, bé que publicat en una biblioteca de romanística, el llibre tracta també de les recerques onomasiològiques germàniques, i el quart capítol és dividit en dues meitats gairebé iguals, en les quals són inventariats els centres d'ambdues parts de la lingüística. Els treballs importants, des del punt de vista metodològic, adduïts en els capítols segon i tercer, ho han estat sense fer distinció del camp —romànic o germànic— al qual pertanyien les dades aprofitades.

Feta la reserva sobre el capítol quart (capítol que hom pot millorar, en aportacions posteriors), no vacillem a recomanar el llibre de Bruno Quadri a qui voldrà documentar-se sobre lexicologia, *paraules i coses*, significació dels mots i, d'una manera especial, com han estat elaborades, en la primera meitat d'aquest segle, les directrius que han assenyalat mètodes eficaços en aquests terrenys de la lingüística.

A. M. BADIA i MARGARIT